

Jiří Padevět: Srdcem odboje byly žižkovské byty

17.04.2026

Jedním z předních znalců protektorátní Prahy je spisovatel Jiří Padevět. Pro Radniční noviny popsal taky osud rodiny Fafek, kterou Praha 3 zapsala do knihy cti.

Jste původně zeměměřič a geodet. Jak tyto dovednosti souvisí s vašimi knihami, například s Průvodcem protektorátní Prahou?

Samozřejmě souvisí. Ne že bych vymyslel formát kulturně-historických průvodců, ale jsem přesvědčen, že to je formát velmi příjemný pro čtenáře. Mé původní vzdělání mi v badatelské práci pomáhá, protože vím, kde staré mapy a plány hledat a jak v nich číst. Kromě toho, pokud se bavíme o Praze, nebo i konkrétně o Praze 3, je topografie dobrodružství, při kterém pod novými vrstvami nacházíte ty staré, které přinášejí nové informace k historickým příběhům.

Na Praze 3 žila za protektorátu v Kolínské ulici 11 rodina Fafek, v odboji byl otec Petr, matka Liboslava i obě dospívající dcery Rela a Liběna. Stávalo se, že se do odboje zapojily celé rodiny?

Rodina Fafek je klasickým příkladem českých vlastenců, pro které byla první československá republika vlastí, za kterou byli ochotni položit život. Otec Petr Fafek měl za sebou boje v italských legiích a během první republiky pracoval pro Československý červený kříž. Pro lidi tohoto typu bylo zapojení se do protinacistického odboje naprostou samozřejmostí, zároveň si byli vědomi, že se nejspíše nedočkají žádné odměny. Rodina se brzy zásadně zapojila do podpůrné sítě výsadku Anthropoid.

Jak Fafekovi v té síti působili?

Patřili mezi ubytovatele Josefa Gabčíka a Jana Kubiše, patřili mezi rodiny, které se podílely na přípravách útoku na Reinharda Heydricha, a patřili i mezi ty nesmírně odvážné, kteří zásobovali potravinami parašutisty ukryté v kryptě v Resslově ulici. Jedna z dcer man želfů Fafekových, Liběna, dokonce navázala s Josefem Gabčíkem hluboký vztah a podle některých badatelů se krátce před útokem na Heydricha zasnoubili.

Fafekovi nakonec v roce 1942 zatkl gestapo. Jak je odhalilo?

Zradou Karla Čurdy, který o jejich odbojové činnosti bohužel věděl. Celá rodina byla deportovaná do koncentračního tábora Mauthausen v dnešním Rakousku nedaleko Lince. Nacisté je zavraždili 24. října 1942 — stejně jako většinu podporovatelů a příbuzných parašutistů. Jednalo se o jednu z největších

hromadných vražd československých občanů během druhé světové války.

Jak odboj na Praze 3 popisujete ve svých knihách?

Praha 3 se do historie protinacistického odboje zapsala zlatým písmem. A to hned několikrát, byť většina těch příběhů skončila pro jejich aktéry tragicky. Zásadním centrem odboje byly žižkovské byty. Pokud by nebylo statečných rodin Marie Moravcové, Jana Zelenky Hajskeho nebo Václava Růty, které bydlely nedaleko od sebe v Biskupcově ulici poblíž Ohrady, Fačkových z Kolínské a mnoha dalších, nikdy by se útok na Heydricha neuskutečnil. Obávám se, že dnes řadě lidí vůbec nedochází, jak tato pomoc byla zásadní, potřebná a nepostradatelná. Dále si dovoluji připomenout levicové odbojáře, které gestapo označovalo jako sabotážní skupinu Štancel-Stricker. Vytvořila se bezprostředně po nacistické okupaci okolo majitele továrny na kovové zboží v dnešní Hartigově ulici. Odbojáři zajišťovali ilegální byty, přechody ohrožených osob do zahraničí, zpravodajsky pracovali pro Sovětský svaz a od roku 1940 se věnovali výrobě zápalných a výbušných zařízení. Byli taky navázáni na legendární odbojovou skupinu Tři králové. Většina těchto statečných skončila na nacistických popravištích.

Které další byty používal odboj?

Rád připomenu byt novinářky Mileny Jesenské v Kouřimské ulici, ze kterého Jesenská s německým šlechticem a lékařem Joachimem von Zedwitz organizovala útoky Židů, letců i levicově smýšlejících intelektuálů z protektorátu. Ve stejné ulici bydlel i dramatik Jaroslav Kvapil, v jeho bytě se během okupace zase scházeli svobodní zednáři. Rád taky připomenu místo v Krásově ulici, kde malířka Toyen několik let ukrývala svého přítele, surrealistického básníka Jindřicha Heislera. Vzepřel se nacistickým nařízením, jako Žid odmítl nastoupit do transportu, ponořil se do ilegality a prakticky nevycházel z bytu. Ale abychom nemluvili jenom o hrdinech, například ve Slezské ulici bydlel jeden z nejnebezpečnějších konfidentů pražského gestapa Zdeněk Fink, kterého se nepodařilo nikdy dopadnout.

Do válečné historie se zapsalo i dnešní kino Aero.

Kino během nacistické okupace vlastnil filmový podnikatel Emil Sirotek. Ten byl sice předsedou kolaborantského Českomoravského filmového ústředí, ale zároveň pracoval v odboji. Kino se tak stalo místem přechovávaní a předávání různých ilegálních tiskovin a schůzek odbojářů. Gestapo Emila Sirotky v roce 1944 zatkl a uvěznilo, ale dožil se konce války. V květnu 1945 bylo v kině místo internace německých civilistů, kteří bydleli v okolí.

V jakých místech se koncentrovaly okupační nacistické síly?

Asi největší koncentraci německých ozbrojených sil na Praze 3 představovala jednotka SA Feldherrenhalle, umístěná v objektu dnešního Gymnázia Na Pražačce. Tato jednotka se během Pražského povstání kromě přímého boje s povstanci dopustila i řady vražd a válečných zločinů na českých civilistech a povstalcích. Jednotka opustila Žižkov až 8. května 1945 ve večerních hodinách. Působilo zde samozřejmě i četnictvo, to nebylo německé, ale protektorátní, ovšem ve městě operovala spíše protektorátní policie, ale nikoliv primárně proti odboji.

Národní památník na Vítkově používali nacisté pro účely propagandy, je to tak?

Památník byl už v roce 1939 prohlášený za majetek německé branné moci, v roce 1941 během propagandistické kampaně Viktoria jej ozdobilo velké světelné V, ale kampaň brzy skončila. Památník neměl žádnou ceremoniální funkci a německá armáda ho používala jako skladiště. V roce 1943 se demontovaly všechny kovové a bronzové součásti stavby, včetně osvětlovacích těles nebo zábradlí, a použily se v německé válečné výrobě.

Byla nadvláda Němců nad Prahou 3 spojená s rozsáhlým ničením?

Týkalo se to právě jen Památníku na Vítkově, kde se nacisté pokusili o vymazání historické paměti. V roce 1940 byly rodinám vydané ostatky legionářů, včetně ostatků plukovníka Josefa Jiřího Švece. V roce 1941 se podařilo za významné pomoci místních firem a živnostníků veškerou cennou výzdobu památníku budto demontovat a ukrýt jinde, nebo důmyslně zakrýt. Mozaiky s legionářskými motivy byly zakryté patinovanou sádkou, takže vypadaly stejně jako okolní kamenné obložení. Pokud jde o přejmenování ulic, nešlo o nic masivního, například ulice U Památníku se přejmenovala na ulici Na Vítkově.

V památníku se také vytvořila odbojová skupina. Čím se zabývala?

Jednalo se o dnes bohužel prakticky zapomenutou odbojovou skupinu Družstvo v prvním sledu, která vznikla především z pracovníků Památníku na Vítkově a která vydávala nejrozšířenější ilegální časopis V boj, přesněji jeho civilní variantu. Členem skupiny byl například malíř Vojtěch Preissig, který mimo jiné kreslil obálky. Pro první i druhé číslo ji nakreslil přímo v památníku.

Která místa v Praze pařila k největším symbolům okupační správy? Kam se lidé ani neodvážili chodit?

Bezpochyby to bylo tam, kde se popravovali čeští vlastenci, tedy Kobyliská střelnice, Ruzyňská kasárna a později sekýrárna ve věznici na Pankráci. Pokud jde o úřední budovy, největší strach, a to zcela oprávněný, budila nejspíš budova Petschkova paláce v dnešní ulici Politických vězňů, lidově označovaná jako Pečkárna, sídlo pražské řídicí úřadovny gestapa. Tam probíhaly brutální výslechy, v suterénu tam byly cely pro zadržené a tam se taky chodilo udávat. Dalším místem, kde se koncentrovala nacistická okupační moc, bylo velitelství Waffen-SS v protektorátu, dnešní Právnická fakulta Univerzity Karlovy. Toto místo neblaze zasáhlo do českých dějin v době Pražského povstání.

Kde byla v Praze největší koncentrace odbojářů?

To se nedá říct přesně, ale pokud bych měl zmínit jedno místo, byly to Dejvice. Tam totiž dostávali během první republiky byty armádní důstojníci, z nichž se drtivá většina zapojila do protinacistického odboje v rámci Obrany národa, naší největší odbojové organizace. Mimochodem, v Česku nikde není ulice, náměstí nebo veřejné prostranství, které by se jmenovalo po Obráně národa. Pokud jde o Žižkov, ale i další spíše proletářské a chudší čtvrti, například Karlín, nebo Nusle, tam probíhal odboj spíše levicový.

Když se přeneseme do současnosti, jsou to dva roky, co se po rekonstrukci otevřelo Armádní muzeum Žižkov. Jak novou expozici hodnotíte?

Nová expozice se mi velmi podařila a Muzeum se doufám těší velké návštěvnosti. Osobně velmi oceňuji, že je v expozici prostor věnovaný i soudobým armádám, protože se obávám, že na novodobé veterány společnost často a ostudně zapomíná.

Vy na Praze 3 nežijete. Která místa jsou vám na Žižkově blízká?

Ještě před tímto rozhovorem jsem o tom přemýšlel a je to Armádní muzeum. Ikona čtvrti je pro mě Památník na Vítkově.

Foto: Adam Mráček